

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У даній статті досліджується сучасний стан фінансового забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств України. Проводиться аналіз фінансування наукової та науково-технічної діяльності в сфері будівництва. Запропоновані шляхи подолання виявлених проблем фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

In the article the current state of financial support of innovative activity of the Ukrainian building enterprises is devoted. The analysis of financing of scientific activity and scientific and technical activity at the construction field is conducted. The ways to resolve the detected problems of financial support are proposed.

ВСТУП

Курс на розвиток економіки України за інноваційною моделлю був проголошений в Угоді про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною, яка набула чинності 1 березня 1998 року, й у стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій Указом Президента України від 11 червня 1998 р. №615/1998 [1]. Таким чином, пріоритетним напрямом розвитку для України стає саме створення та розповсюдження інновацій, розвиток наукових, економічних та законодавчих засад становлення інноваційної моделі розвитку, що сприятиме підвищенню статусу держави на міжнародній арені. Але, на жаль, у рейтингу конкурентної економіки Всесвітнього економічного форуму України за 2007—2008 роки посіла лише 73-тє місце проти 69-го місця у цьому ж рейтингу за 2006—2007 роки [1]. Недостатність фінансових ресурсів, низька інвестиційна активність, недосконалість механізмів фінансування інновацій та інертність діяльності інститутів їх інвестиційної підтримки уповільнює інноваційний розвиток

будівельних підприємств та підприємств інших галузей економіки в цілому. Науковці зосереджують свою увагу на подоланні цих проблем [2], однак і нині ще залишаються актуальними питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Питання, пов'язані з фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності, досліджувалися та висвітлювалися в економічній літературі, проте на кожному новому етапі вдосконалення інноваційної сфери вони знову постають у інших аспектах, оскільки будівельна галузь є динамічною системою, яка постійно породжує нові проблеми, що потребують наукового вирішення. Тому удосконалення та підвищення ефективності фінансового забезпечення інноваційної діяльності на будівельних підприємствах набуває особливої актуальності.

Для вирішення вищенаведених проблем необхідно, перш за все, дослідити, як саме здійснюється фінансове забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств, що і розглядається у даній статті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідження джерел фінансування наукової та науково-технічної діяльності в будівництві показує, що основним джерелом розвитку та впровадження інновацій служать кошти замовників — підприємств та організацій України (табл. 1). Так, позитивна тенденція спостерігалась у 2007 році — фінансування наукових та науково-технічних робіт за рахунок коштів замовників складало 158828,5 тис. грн. із 226601,8 тис. грн. загального обсягу фінансування.

Найбільша частина витрат спрямовується на придбання машин, обладнання та програмного забезпе-

Таблиця 1. Фінансування наукової та науково-технічної діяльності в будівництві за джерелами фінансування

Показники	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Всього, тис. грн.</i>	55630,7	83363,3	125069,7	191470,3	226601,8	193346,9
у т.ч. за рахунок						
коштів Державного бюджету	3389,1	8640,2	9821,6	23057,8	40825,5	30436,7
коштів місцевих бюджетів	2171,7	2685,3	2166,5	5414,7	4940,3	4789,4
Позабюджетних фондів	293,3	160,5	95,3	80,7	277,5	60,4
Власних коштів	851,4	445,3	348,0	3993,4	7387,8	5547,9
Підприємств і організацій України	40326,3	64268,5	103993,8	150992,1	158828,5	143555,7
Іноземних держав	7835,7	6491,6	8057,6	6504,9	7652,2	6746,9
Інших джерел	763,2	671,9	586,9	1426,7	6678,9	2209,9

Джерело: Власна розробка за даними Держкомстату України

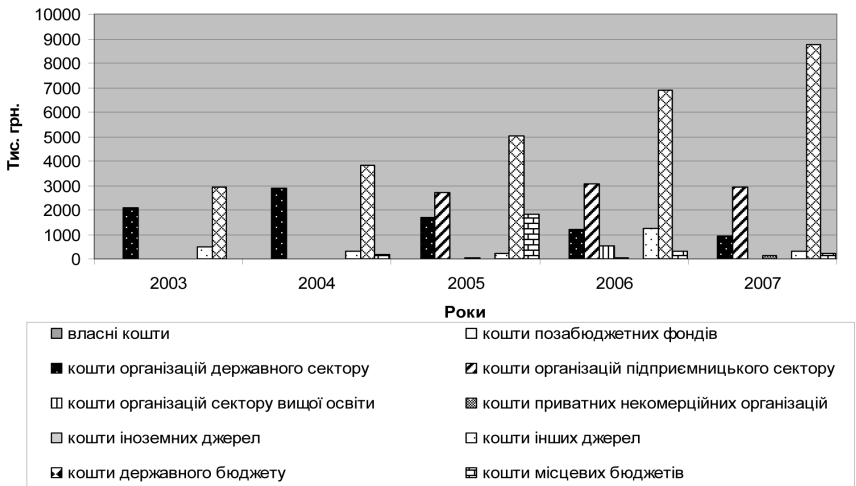

Рис. 1. Джерела фінансування фундаментальних досліджень

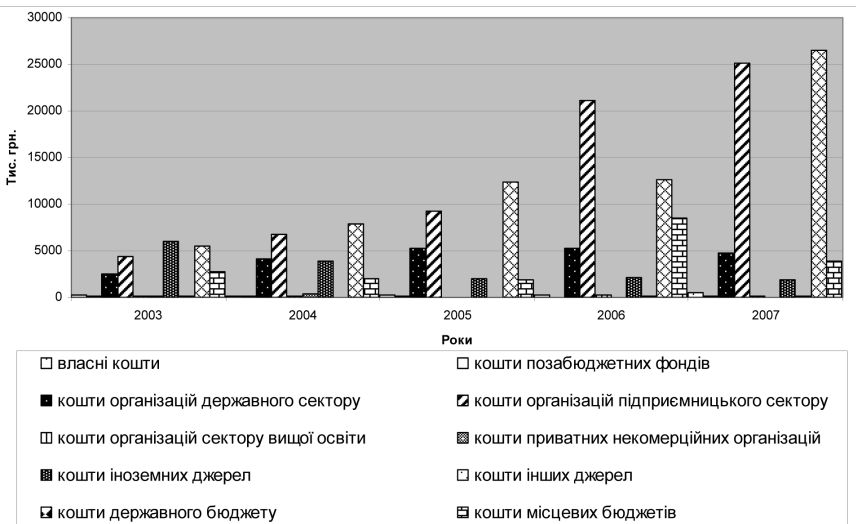

Рис. 2. Джерела фінансування прикладних досліджень

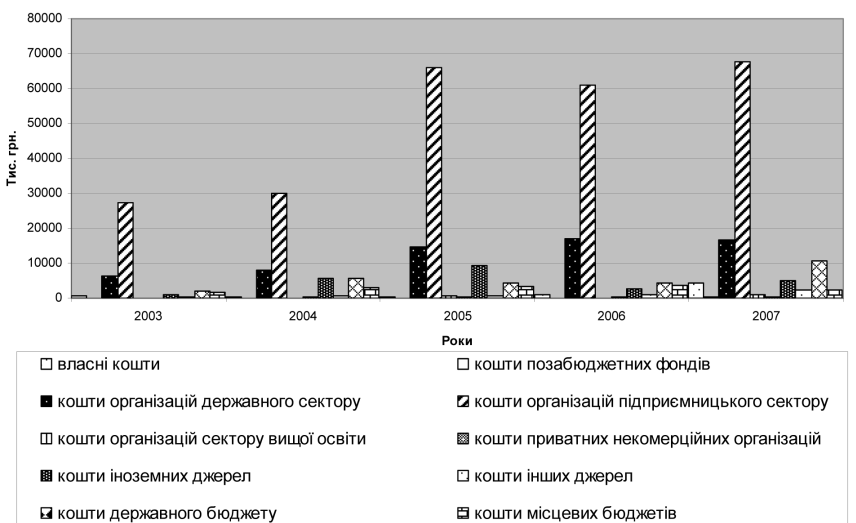

Рис. 3. Джерела фінансування науково-технічних розробок

та модернізації для суміщення технічного оснащення і наукових розробок.

Однак, загальний обсяг фінансування з 2008 року впав на 33254,9 тис. грн. порівняно з 2007 роком. Разом з тим, значно зменшилися надходження і за іншими джерелами фінансування наукової та науково-технічної діяльності в будівництві. На сьогодні ситуація може ускладнитися, оскільки підприємства спрямовуватимуть фінансові ресурси на подолання наслідків впливу світової фінансової кризи, а не на фінансування інновацій.

За результатами досліджень Світового банку щодо привабливості інвестиційного і бізнесового клімату, Україна у 2004 році втратила 20 позицій у загальному рейтингу і навіть не увійшла до 100 країн з найсприятливішими умовами для підприємництва. Наша країна має один із найнижчих показників серед розвинених країн світу та СНД щодо розміщення прямих іноземних інвестицій, які визначаються рівнем технологічного прогресу, лібералізації зовнішньоекономічних відносин та корпоративними стратегіями [3].

Ефективне використання наукового потенціалу як провідного фактора економічного розвитку можливе лише за умови, коли збалансовано взаємодіють всі його складові: фундаментальна наука, прикладні дослідження, науково-технічні розробки та надання науково-технічних послуг. Проте головною передумовою їх ефективного розвитку залишається належне фінансове забезпечення.

Фундаментальні дослідження — це експериментальні або теоретичні дослідження. Результатом їх виконання є гіпотези, теорії, методи тощо. Важливість їх виконання полягає у тому, що фундаментальні дослідження переважно закінчуються рекомендаціями щодо проведення у подальшому прикладних досліджень. Головним джерелом фінансування витрат на проведення фундаментальних досліджень залишаються кошти державного бюджету — у 2007 році вони скла-

дали 8772,4 тис. грн. (рис. 1) [4]. Прикладні дослідження, в свою чергу, — це оригінальні дослідження, які здійснюються для отримання нових знань, але призначені, головним чином, для

дали 8772,4 тис. грн. (рис. 1) [4]. Прикладні дослідження, в свою чергу, — це оригінальні дослідження, які здійснюються для отримання нових знань, але призначені, головним чином, для

здійснення конкретної практичної мети чи завдання на підприємстві. У 2007 році фінансування прикладних досліджень за рахунок коштів Державного бюджету збільшилось на 13897,7 тис. грн. порівняно з 2006 роком і складало 26532,2 тис. грн. З 2005 року припинилось фінансування з боку приватних некомерційних організацій (рис. 2) [4].

На сьогоднішній день не можна собі навіть уявити жодне інноваційно активне підприємство, яке у своїй діяльності не використовувало б науково-технічні розробки, що направлені на створення нових матеріалів, продуктів, процесів, пристроїв, послуг, систем чи методів. Ці роботи спрямовані на значне вдосконалення об'єктів, що вже існують. До обсягу розробок включені проектно-конструкторські й технологічні роботи, роботи зі створення дослідних зразків виробів (продукції), а також проектні роботи для будівництва. Головну участь у фінансуванні науково-технічних розробках беруть організації і підприємства України. У 2007 році вони склали 67692,8 тис. грн., проте на 541,1 тис. грн. зменшилось фінансування з боку організацій державного сектора (у 2006 році воно складало 17083,3 тис. грн. відповідно) (рис. 3) [4].

До науково-технічних послуг у будівництві належить діяльність у галузі науково-технічної інформації, патентів, ліцензій, стандартизації, контролю якості та інші види діяльності, що сприяють одержанню, поширенню та використанню наукових знань, а також впровадженню у виробництво науково-технічних розробок. У 2007 році на 369,5 тис. грн. зменшилось фінансування науково-технічних послуг за рахунок коштів Державного бюджету, яке у 2006 році становило 2645,3 тис. грн. У той же час значно збільшилось фінансування коштів місцевих бюджетів — 2000,3 тис. грн. З 2006 року зовсім припинилось фінансування коштів позабюджетних фондів. Організації і підприємства України у 2007 році також зменшили обсяг фінансування науково-технічних послуг, який у 2006 році становив 35360,8 тис. грн., а у 2007 році — 28090,1 тис. грн. відповідно (рис. 4) [4].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз підтверджує думку багатьох науковців про існуючі проблеми в сфері фінансового забезпечення інноваційної діяльності будівельної галузі.

Шляхами подолання виявлених проблем фінансового забезпечення інноваційного розвитку та створення сприятливих умов активізації такої діяльності можуть стати:

- створення спільного фонду фінансування наукової та інноваційної діяльності, до складу засновників якого входили б як державні інститути фінансування інновацій, так і інвестиційні вкладення венчурних інвесторів, підприємств тощо;

- залучення до інвестиційної діяльності банківсь-

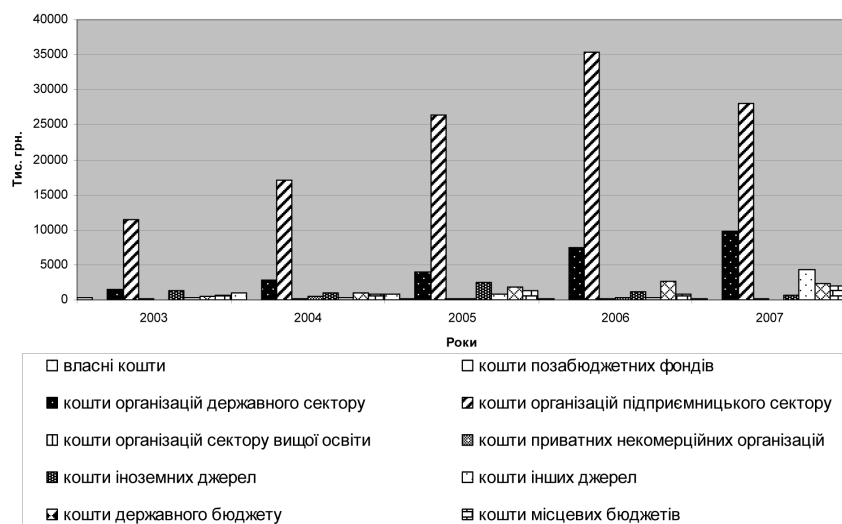

Рис. 4. Джерела фінансування науково-технічних послуг

кого сектора економіки не як кредитора, а як партнера реалізації інноваційних проектів;

- залучення міжнародних фондів фінансування, іноземних інвесторів через надання державних гарантій щодо виконання інноваційних проектів;

- удосконалення механізмів позабюджетного та програмно-цільового фінансування;

- активізація грантового фінансування з належним інформаційним супроводом;

- розвиток лізингової діяльності щодо забезпечення вітчизняних підприємств і наукових організацій сучасним високотехнологічним обладнанням;

- залучення та стимулювання страхових компаній до страхування наукової та науково-технічної діяльності як інноваційних структур, так і підприємств, що встали на інноваційний шлях розвитку;

- створення вітчизняних венчурних компаній інноваційного розвитку.

Отже, прискорення інноваційного розвитку України потребує не тільки значних фінансових капіталовкладень, а й удосконалення діяльності фінансових інститутів інноваційної сфери, механізмів фінансування інновацій, законодавчого забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності, а також залучення фінансової складової до взаємозв'язку "наука — промисловість".

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: проект розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій та інновацій. — Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/>

2. Інноваційна діяльність в Україні: монографія / [Гуржій А.М., Каракай Ю.В., Петренко З.О. та ін.]. — К.: УкрІНТЕІ, 2007. — 144с.

3. Інноваційно-інвестиційні моделі трансформації перехідних суспільств / За ред. В.Г. Федоренка. — Біла Церква, 2004. — 289 с.

4. Власна розробка за даними Державного комітету статистики України.

Стаття надійшла до редакції 09.06.2010 р.